

BILA SAM IZA TEBE

Nikola Farg

Prevela sa francuskog
Anđa Petrović

■ Laguna ■

Naslov originala

Nicolas Fargues

J'ÉTAIS DERRIÈRE TOI

Copyright © P. O. L, 2006

Emiliji

Published by arrangement with Literary Agency "Agence de L'Est".

Translation Copyright © 2007 za srpsko izdanje, LAGUNA

Ero dietro di te: znaš li šta to znači na italijanskom? To znači *Bila sam iza tebe*. U stvari, za sve vreme večere ona je sedela za stolom iza našeg i neprekidno me gledala, a da ja to nisam ni znao. I, zanimljivo, upravo sada shvatam da je ova rečenica, ako malo razmislim, izvanredno simbolična. Mogla bi takođe da znači: „Sve ovo vreme, sve ove godine, bila sam tik iza tebe, dosta blizu, a ti me nisi video. Sasvim je jasno da smo jedno za drugo, ali svaki put smo se mimoišli. A sada, evo mene, ovde sam i nameravam da ti to stavim do znanja, lopta je na tvojoj strani, nećeš moći da kažeš kako nisi opomenut i da se žališ kako si prošao pored prilike svoga života.“ Zar ne?

Konobar mi je doneo tu karticu pri kraju ručka, uz račun. To ti je, znaš, jedna od onih posetnica sa imenom, logotipom i podacima restorana. Ne znam da li si zapazio, u Italiji su te stvarčice uvek veoma čisto oštampane, na lepom papiru, sa ukusnom ilustracijom, lepim slovima: uvek su veoma prisne, oni su mnogo pažljiviji u tim stvarima od nas. Na poleđini karte bilo je napisano hemijskom olovkom: *Ero dietro di te – Alice*, na italijanskom to ime se izgovara *Alíce*, zatim broj mobilnog telefona, u Italiji brojevi počinju sa 33 ili 34. Konobar mi je pružio karticu osmehujući se i počeo da mi priča na italijanskom šta se dogodilo. Potvrđivao sam glavom, a u stvari, razumeo sam

svaku petu reč, nisam hteo da priznam da ne razumem italijanski, osećao sam se kao gnjida, ali iz čiste gordosti nastavio sam da klimam glavom u znak potvrđivanja. To je baš glupa reakcija, je l' da? Potpuno blesavo, zar ne?

On je, naravno, ukopčao da ja ne razumem, pa se okrenuo mojem ocu i maćehi, koji govore italijanski, i objasnio im da jedna devojka što sedi za stolom iza našeg želi po svaku cenu da mi dostavi svoj broj telefona. Konobara je to zabavljalo, smeškao se, smeškao! Ali ne podrugljivo, bezosećajno, nikako. Naprotiv, bio je to, kako da kažem, nekako stidljiv, uzbuđeno stidljiv, osmeh iznenađenja. Osmeh oduševljenja i iznenađenja, eto tako. Gotovo je pocrveneo, toliko mu je bilo nezgodno da se osmehuje, a nalazio je to u isto vreme nadmenim i romantičnim od devojke koja mi je naprosto davala svoj broj telefona. E, pa, ipak je to situacija kakvu viđaš samo u bioskopu ili u knjigama i, mogu da zamislim konobara, to mu se sigurno ne događa svaki dan, toga nema u takvom restoranu. Istina, nisam ni ja baš dobro shvatao jer sam to *ja* doživljavao, jer je poruka *meni* bila upućena. Ali mogu da zamislim: posmatrano sa strane, to je prilično zbunjujuće, zar ne? Onda sam ja pitao konobara, sada na engleskom – znaš, verovatno si primećio da Italijani, kada ih upitaš „Govorite li engleski?“, svi ti vrlo skromno odgovaraju „Onako, pomalo“? *Destelitelbit*, sa akcentom, pokazujući to palcem i kažiprstom. Odgovaraju ti *Just a little bit* – samo malo – a u stvari razumeju i govore engleski đavolski bolje nego mi. Ne? Nisi primećio? E, dobro, znači konobar. Pitam ja njega na engleskom, trudeći se silno da govorim bez francuskog akcenta – jer je naš akcenat, kada govorimo engleski, stvarno sramotan,

je l' da? – pitam ja njega da li je devojka još tu, kakva je, da li je lepa ili nije, tražim da mi je opiše, tek onako. A sve to pitam šale radi, da se malo pravim važan pred ocem, maćehom i mlađim bratom, a da ipak ne budem prost. Onako radi zabave i zato što mi je prijalo da se malo razonodim tako nečim lakim.

A ne možeš ni da zamisliš kako sam se loše osećao to veče, kunem ti se. Aleksandrina me je bila prevarila pre više od mesec dana, a ja nisam mogao da se oporavim od toga i bilo mi je grozno. Pomislio bih na to kad god bih je pogledao, pokušavao sam da više ne mislim na to, ali nije vredelo, to je na kraju poprimilo ogromne razmere, postalo patološko, pekao sam se na sopstvenoj vatri u glavi, svaki dan sam se osećao kao da nemam ni kapi krvi, danonoćno sam osećao kao neku kuglu u stomaku, znaš, neku kuglu tako tu, i koja nikako ne odlazi, osećao sam onu duševnu nelagodnost koja prelazi neposredno u istinski telesni bol, razumeš li šta hoću da kažem? Kao ono kada ti prepisu antidepresive, lek *prozak* ili tako nešto. Pre nego što sam ovo doživeo, nisam shvatao šta je to, kao taj *prozak*. Ranije, pošto sam smatrao pitanjem časti da nikada ne priznam da nešto nije u redu – konačno mi je polazilo za rukom da i sam sebe ubedim kako nikada nemam nikakvih problema, znaš, ranije sam važio kao gospodin *nema problema* – toliko da sam tvrdoglavo verovao da sam srećan, pa stoga nisam shvatao ni ulogu, ni korisnost, niti učinak sve te hemije. Ljudi koji su mi govorili o depresiji i da se osećaju nekako nelagodno izgledali su mi potpuno strano, mislio sam da su sve te lekarije, ti psiholozi i sve te priče samo za slabiće. Postao sam prema njima prezriv, netrpeljiv, nisam

ih podnosio. Nisam shvatao da čovek može da bude nesrećan a da ništa ne preduzme, nisam razumevao da čovek može da bude nezadovoljan, da odjedanput ostari deset godina, da jednog lepog dana izgubi volju da se nekome osmehne. Mislio sam da se oni što se osećaju loše mire sa tim da im je loše i da, na kraju krajeva, ne bi ni trebalo da se osećaju tako loše u svojoj nelagodnosti, da li me razumeš?

E pa, ja nisam stvarno nijednog trenutka pomislio da tražim od nekoga da mi prepíše neki *prozak*, jer verujem da imam, u suštini, predimenzionirani ego usled kojeg uvek mogu da držim glavu iznad vode i da se uvek dočekam na noge, bilo šta da se dogodi. Ali danas već shvatam da postoje duševni bolovi koji su suviše jaki i suviše teško se podnose i zbog kojih, tokom vremena, zaista možeš da digneš ruke od svega. I da je zapadna medicina protiv takvog bola koristila molekule koji ti mogu učiniti život manje nepodnošljivim. I da čovek nije u pravu ako ih se lišava kad su mu stvarno potrebni, ako mu je suviše teško, ako nema snage da učini nešto drugo, ako to može da ga učini manje nesrećnim. I da to nikako nije sramota. A ne, ja više ne pljujem na ljude koji se kljukaju lekarijama i ne kriju da se loše osećaju, to je suviše lako. Oni rade ono što mogu, to sam ja razumeo. Zato što sada znam da su oni, jadni, tu gde jesu zato što ih je nešto gadno mlatnulo. Shvatio sam da čovek može da pati a da ne vodi računa o sopstvenoj patnji. Uostalom, ne pljujem više ni na koga. Od čitave te priče postao sam osećajni. U stvari, dočekao sam svojih trideset godina pa da shvatim kako sam kao i svi drugi ljudi i da smo svi u istome čamcu, da sam potpuno glupavo

verovao kako sam iznad svega što me okružuje. Osim toga, psiholog mi je rekao već na prvoj seansi, u junu: „Vi sada niste iznad drugih ljudi, vi ste *među* drugima“, naglašavajući reč *među*. A ti drugi, ranije sam mislio da nemam nikakve veze sa njima. Sada sam bio i te kako zadovoljan da ih nađem kada mi je bilo potrebno da govorim. Ranije, znaš, ja nisam razgovarao. Gospodin *nema problema*, kažem ti. A danas ti mogu reći da sam se izvukao upravo zato što sam govorio satima, pažljivim ili nemarnim ušima, nije važno. Da, jasno i glasno kažem: Hvala vama drugima, hvala vam! Spasili ste mi život i oprostite mi što sam vas tako dugo gledao sa visine, kunem vam se da sam dobro utvrdio lekciju i da više neću tako nešto činiti! Najzad sam počeo da se ponašam potpuno neuviđavno, da bez ikakvog stida na pitanje „Kako je?“ odgovaram: „Ma nikako, nisam dobro, potrebno mi je da razgovaram, imaš li malo vremena?“ I da se ne ustežem, ja koji sam se plašio iznad svega da ne pokvarim pred drugima svoju uglađenu sliku pričajući suviše o sebi i svojim mogućim problemima, da se ne ustežem da satima razgovaram kao svako drugi, da bezobzirno davim druge ljude svojim pričama kao što su drugi mene gnjavili svojim kada njima nešto nije išlo kako treba, kada sam na njih ostavljao utisak da je kod mene sve u najboljem redu, a o njihovim problemima slušao onako pažljivo kako danas oni slušaju mene kada ja imam svoje. I da savršeno sakrijem da su me ponekada gnjavili, bez sumnje na isti način kao što, među onima kojima sam mogao da pričam o svojim problemima u poslednje vreme, računajući i tebe, postoje svakako jedan ili dvojica koje sam mnogo nervirao, je l' da? Ne gnjavim te ovim? Je l' sigurno?

Konačno, baš me briga da li me neko sluša ili ne. Ja sada govorim. A kada govoriš, uvek se nešto događa. Osim toga, ukopčao sam da drugi ne očekuju od tebe da ih poštediš svojih problema i da si dobro, nego baš suprotno. Drugi od tebe očekuju da na kraju zbaciš maske i dopustiš da si isto što i oni, da si u istom blatu kao i oni. To je to istinsko saosećanje, to je ta čovečnost. A dok si dobro, dok pokušavaš da poštediš te druge svojih problema, oni ti se dive, ali nisi jedan od njih, suviše si visoko, tvoja sreća ih drži suviše na odstojanju, smeta im i ugrožava ih. A cene te još više, pokazuju se još pažljivijima i saosećajnijima kada zbaciš maske, pošto su i oni sami dugo smatrali da si iznad njihove mase, očekujući sa izopačenim nestrpljenjem dan kada će i na tebe doći red da kljokneš kao svi drugi.

Ukratko, rekao sam ti da sam čekao svojih trideset godina pa da počnem patiti. Bolje rečeno, da otkrijem kako mogu da patim kao svako drugi i da moja tobožnja duševna snaga, moja tobožnja elegantna ravnodušnost, moje tobožnje odstojanje u svim okolnostima, čisto teorijsko, čisto idealističko, čisto knjiško, da sve to nije izdržalo jedan sasvim običan, neposredan i snažan udarac. Čekati trideset godina da odrasteš, u stvari. Ti znaš da ja stvarno nisam nikada imao problema. Nisam traumatizovano dete, nema ničega objektivno dramatičnog u mojoj priči. Nisam napušten, nisam silovan, nisam tučen, moji se roditelji nisu svađali preda mnom, otac nije nikoga ubio, nije bio u zatvoru, nije pio, majka se nije prostituisala da bi me hranila, nisam prisustvovao nikakvim grozotama, ubistvima, genocidima, deportacijama ili tako nečemu. Moja priča je sasvim obična, građanska: sestrice, tata i mama koji

se vole i poštuju, vole nas, i onda jednoga dana odluče da više ne ide, rastave se glatko, i tačka. Svakome po dete i srećan put, ne zaboravimo da smo se voleli i da iznad svega treba brinuti o uravnoteženosti klinaca. Obična mala trauma oko razvoda i preuređenja porodice, blaga dečija tuga negovanog deteta, život ide dalje, nema tu šta mnogo da se priča.

Ali dobro, pošto svako vidi šta ga u srednjim godinama očekuje u seksualnom životu, tako glupavom iskustvu u ravni pojedinca kakvo sam ja doživeo sa Aleksandrinom verovatno ću se jednoga dana smejeti, a za sada ga smatram pravom revolucijom. Bolje rečeno, ta vrsta revolucije je deo normalnog, običnog, sasvim prostoga puta svake odrasle osobe. *Takav je život*, kako se obično kaže. U stvari, nije loša ta izreka, je l' da? *Takav je život*. U svakom slučaju, biće jedno pre i jedno posle ove priče, sasvim sigurno. A vidiš, uostalom, zar ti se ne čini da sam se malo promenio? Nisam se skroz promenio, ne naravno, ali nekako, ne znam ni sam, ima nečega malo tužnijeg nego pre u dubini oka, ono nešto neprimetno, ali što čini da nisi baš kakav si bio ranije, kao da nosiš neki teret, neko iskustvo. Ne? Ne primećuješ? A ja dobro znam da smo svi mi, svako na svoj način, povređena deca. Svi. Teorijski, to đavolski dobro postavlja na pravo mesto tvoje sitne bolove. Postaje čak nekako uvredljivo neprekidno prikrivati svoje patnje. Ali, u stvari, kunem ti se, kada me je Aleksandrina prevarila, bilo mi je strašno, pravi košmar: čitav mesec dana posle njenog povratka iz Kodonga nisam više spavao, nazor sam jeo, na silu ustajao iz kreveta, tuširao se, birao odeću, doterivao se pred ogledalom, udešavao osmeh na licu kako bi

drugi i dalje verovali da je sve u redu. U stvari, ne, nisam to radio na silu, nije to bilo to. U stvari, sve sam to radio mehanički, ne shvatajući dobro šta se sa mnom događa. Potpuno sam bio kao posle jakog udarca, znaš ono kada se zgrada još drži uspravno nekoliko časaka posle snažnog zemljotresa, a onda se sruči. Ili kao kokoš kojoj su odsekli glavu, a ona nastavlja da trči još dvadeset-trideset sekundi po dvorištu pre nego što prihvati da ne treba više trčati, da neće nikuda dospeti. Mislio sam da sam jak, znaš, neranjiv, sposoban za sve, nepovrediv, suviše gord da bih patio. Ali tada vrlo brzo nestade gordosti, nema više odstojanja, nema ironije. Samo strašan udarac života posred njuške. I kao svi suviše gordi ljudi koje je život preterano štedeo, prilikom prvog jakog udarca reagovao sam preterano. Bio sam postao automat, ponašao sam se u svemu kao i obično, ali bio sam otkaćio. Bio sam prosto smrvljen, opsednut slikom svoje žene kako je u njenoj prokleskoj hotelskoj sobi u Kodongu uzima taj momak, veći i bolji ljubavnik od mene, crn, snažniji, neobuzdaniji, koji sa njom govori engleski i koji joj pruža uživanje ne razmišljajući ni o čemu. Bilo je grozno, kunem ti se, pokušavao sam da druge zavaram, nastavljao sam da se smeškam kao budala kako bi svi verovali da me ništa i niko ne vara. A iza svega toga ja sam se raspadao, imao sam utisak da niko na svetu ne gubi kontrolu nad sobom kao ja.

I upravo sam u takvom raspoloženju bio dok sam razgovarao sa konobarom u restoranu, u Romanci. Bio sam u nekoj vrsti euforičnog očajanja, razumeš šta hoću da kažem? U svakom slučaju te večeri, da ti pošteno kažem, činjenica da sam se nalazio u Italiji delovala je na mene

uglavnom blagotvorno. Iz Pariza sam stigao toga jutra, ostajao sam samo za vikend, nisam očekivao nikakvo moralno okrepljenje od toga putovanja, nisam predviđao čak ni da bi Italija mogla išta da mi znači kad se ima u vidu stanje u kojem sam se nalazio. I upravo zato što nisam ništa očekivao, moglo je sve da se dogodi, zato što nisam predviđao da bi moglo da mi se desi nešto što bi me izvelo iz mogej vrlo, vrlo gadnoga stanja. Otac, kojeg nisam video godinu dana, predložio mi je da iskoristim boravak u Evropi da bih skoknuo za jedan vikend u Romancu gde se on upravo porodično nastanio. Predložio mi je to meglom dva-tri meseca ranije, dovoljno unapred kako bi bio siguran da neću proćerdati vreme bezveze, jer i on sam zna kako to ide kada se prohuji Evropom kao vetar: milijarda poslića koje treba uraditi i ljudi koje treba videti za rekordno kratko vreme, a za porodicu ne ostane vremena. Znao je da u mojem braku ne ide baš dobro i pisao mi je: kada s Aleksandrinom budeš u Parizu početkom septembra, zašto ne bi za promenu došao malo da provedeš vikend sa nama u Romanci, do toga vremena mi ćemo se već nastaniti, našao sam jednu dosta dobru kuću na brežuljku odakle se vidi ceo grad.

Kada mi je to meglom predložio, nalazio sam se u kancelariji u Tanambu, na drugom kraju planete, sa hiljadu drugih briga u glavi i moralno pometen osećanjem krivice. U to vreme, znaš, a bilo je to nekako u junu, kriza s Aleksandrinom bila je u punom jeku. A upravo sam ja, posle godina i godina savršene uzajamne vernosti i dvoje dece, sve odjedanput bacio u vazduh sredinom meseca maja, pošto sam izgubio glavu za pevačicom Gasi, koja je tu bila na

proputovanju i koja je čak pitala vračeve iz svojeg sela kako da me zavede, a možda su stvarno neke njene čini delovale jer, kad razmislim, stvarno ne znam šta sam našao u toj pevačici, to je tako čudnovato. Ukratko, mutna jeftina zavodnica koju sam jedva i poznavao, sa kojom sam se jedno prepodne na miru ljubakao i pipkao u njenom hotelu dok je moja žena sa decom sasvim bezazleno šetala u zoološkom vrtu i nije joj bilo ni na kraj pameti da ja nešto muvam na drugome kraju grada. Najgore je bilo to što se nije radilo samo o uzgrednom prevrtanju i milovanju sisa i pice neke devojke. Tebi je priča već poznata, ispričana je svima: stvar je u tome što sam dva dana kasnije, u trenutku kada sam priznao Aleksandrini da sam imao avanturu sa tom devojkom, istom prilikom najavio da je napuštam, ali sam se pokajao već posle dvadesetak minuta i molio je da mi oprosti. Pričam ti ukratko, suviše uprošćavam, izlažem ti Aleksandrinin psihološki i fizički sunovrat istoga trenutka kada sam joj saopštio novost, onaj opipljivi užasni šok vidljiv u njenim očima i na čitavom licu dok je kolač pripremljen za celu porodicu stavljala u rernu da se peče. Govorim ti o želji da umrem koju sam istoga trenutka osetio zato što sam je doveo u to stanje, o surovoj svesti da sam poremetio ravnotežu sveta, da sam na nepopravljiv način razmrskao poverenje, da sam počinio istinsko svetogrđe, pričam ti o osećanju apokalipse, kao da upadam u vatru pakla, ne postoje druge slike da ti to izrazim, taj doživljeni košmar, tih odlučujućih pet sekundi kada su izgovorene reči koje bi hteo da izbrišeš, tih pet sudbonosnih sekundi koje uzalud želiš da ispišeš ponovo kako bi sve opet postalo kao i pre, a da sve ono bude samo ružan san. A baš u vezi sa snom,

ispričaću ti onaj koji sam sanjao nedelju-dve ranije. Snovi su čudo. U tome snu Aleks i ja smo vikali jedno na drugo, urlali smo u isto vreme, licem u lice, zaslepljeni histerijom, vrištimo jedno na drugo obliveni suzama zbog potpunog nerazumevanja, zameramo jedno drugome nešto iz razloga koji u snu nije jasan, nekog ozbiljnog, veoma ozbiljnog razloga u svakom slučaju, razloga u kojem sam ja krivac, vičemo tako jedno na drugo u neopisivoj galami kao da je smak sveta, a ipak smo u zagrljaju i stežemo se iz sve snage, kao dvoje siročadi usred bombardovanja, u očajničkom očekivanju smrti, jer oboje znamo da drugog izlaza neće biti. Ovaj san kojeg se savršeno sećam i ništa ne izmišljam, kunem ti se, ovaj san me je naveo da se usred noći uspravim u bračnoj postelji, toliko je to nasilje bilo stvarno, gotovo opipljivo. Drhtao sam od toga sna i kada je svanulo, veruj mi. Pričam ti sve ovo, ali ti si u razvoju samih činjenica već čuo ovu istu verziju, slažeš li se? Reci mi odmah ako nešto propuštam, neku dopunsku pojedinost, neku sitnicu koja ti je tim povodom ispričana a tebi izgleda važna i veruješ da ti je krijem namerno, ne bih li što bolje predstavio sopstvenu verziju. Ne ustručavaj se, a ja ni u kojem slučaju ne bih želeo da utičem na tebe.

U svakom slučaju, neću ti objašnjavati razloge mojeg izleta sa pevačicom. Pre svega, to je baš lična stvar, tražilo bi sate vremena, a pogotovo što ne želim da te pridobijam za svoju stranu, znam da stvarno voliš Aleks, znam da se lepo razumete i da ti ona priča verziju stvari sa svojega gledišta, stoga je to dosta osetljivo. Jedino što mogu reći, čak i ako ti to nimalo ne pomogne, jeste da sam imao svoje razloge. Neizostavno. Neka i budem smatran lupežom,

neka se smatra da sam ja prvi sve upropastio, ali to nije došlo samo po sebi i to je sve što mogu da ti kažem. Ako sam to uradio, imao sam svojih razloga, a valjda čovek nije nikada potpuno kriv zato što ima svoje razloge? Čak i ako sam se istog trenutka, videvši stanje u koje sam bio doveo Aleksandrinu, osetio toliko krivim da sam odbacio i pomisao kako bih mogao imati ma i hiljaditi deo nekog istinskog razloga da učinim ono što sam učinio. Ukratko, bilo je vrlo loše, osećao sam se jezivo krivim što sam je slagao, jezivo krivim što sam pretio da ću je napustiti zbog neke lake cure sa kojom sam se čak, iz sasvim smešnih obzira, ustručavao da vodim ljubav pre nego što bih napustio ženu, jezivo krivim što sam izgubio glavu i za pet sekundi upropastio sve one godine jedne bračne priče bez vidljivog istinskog crnog oblaka, pa još i sa dvoje dece. Posle neprospavane noći koju sam proveo kraj njenih nogu moleći je da mi oprost i da me opet primi za ceo život, posle neprospavane noći njenih suza i očajničke vike, već sutradan ujutru prestao sam da idem na posao, čitavih deset dana, da je ne bih ostavio ni za trenutak. Bdeo sam nad njom dan i noć sklupčan na samome podu, ispred postelje u gostinskoj sobi u koju je ona prenela sve svoje stvari, nisam više spavao, vrebao sam njen najmanji pokret u snu, a kada se budila, podizao sam se kao opruga i čekao njene prve reči gledajući je odozdo, obarao pogled dok mi je ona svojim nalagala da je ne gledam u lice, klimao glavom iz straha da je ne povredi zvuk mojega glasa, molio sam za dozvolu pre nego što joj se obratim, izlazio sam kada bi mi ona naredila da iziđem, iz pristojnosti nisam smeo da pokažem radost kada bi tražila od mene da ostanem i pravim

joj društvo, čekao sam njene naredbe šetkajući se hodnikom, iz obzirnosti nisam smeo da se odmaram na kanebetu u salonu, nisam smeo da uključim televizor, nisam smeo da otvorim knjigu, nisam smeo da mislim na sebe ni sekundu, nisam smeo čak ni da se pogledam u ogledalu, toliko sam smatrao nedoličnom svoju prljavu njušku puštošitelja supruge i majke porodice, bio sam kao Magbet posle umorstva kralja, ubio sam nevinost i sada sam to plaćao vrlo skupo, kunem ti se, ne preterujem, stvarno sam od toga trenutka tokom dva i po meseca živeo u potpunom samoodricanju, na ivici mazohizma, a smatrao sam to normalnim, normalnim da ne dopustim sebi da plaćem ili da se smejem pred njom, normalnim da budem govno, normalnim da ne odem da se bacim pod točkove prvog auta iz poštovanja prema njenom bolu, normalnim da slušam kako mi kaže: „Postoji samo jedna stvar koja bi mogla da ti upropasti život onoliko koliko si ti moj upropastio: da se ubijem. Ali sigurno ti neću prirediti to zadovoljstvo.“ Nalazio sam da je namanje što je mogla bilo da se odnosi prema meni kao prema psu, nisam više znao šta da činim, ona je bila moja ucveljena gospodarica, slušao sam je kako satima plače i šmrkće iza brave svoje sobe i zato sam želeo da svisnem, bio sam spreman na svako poniženje, na sve udarce samo da velikodušno položi ruku na moju kosu ili obraz, za običan osmeh, a stvarno, ona me je već od one dramatične večeri primoravala, preteći kuhinjskim nožem, da telefonom izgovaram kojekakve budalaštine pevačici kojoj bi ona otišla da polomi noge gvozdenom motkom u hotelu da se još nalazila u gradu. Stvarno, ona me je sutradan ujutru ugrizla za ruku do krvi kada sam joj na silu

vadio iz usta dvadesetak tableta koje je pokušala da proguta u svojoj sobi. Stvarno, pola sata kasnije bacila je u vatru sva naša ljubavna pisma iz svih tih godina, moja pisana njoj i njena pisana meni, i sve naše fotografije, tu na moje oči, stotine fotografija i filmova iz toliko godina zajedničkog života, a da nisam imao pravo ni da mrdnem. Stvarno, prekosutra je našu šestogodišnju kćer, koja je dotle bila potpuno van svega ovoga, dobrih dvadeset minuta kljukala meni namenjenim porukama, kao: „Tata, mama me zamolila da te pitam je li Gasi dobro“, „Tata, mama me pita kada misliš da se otarasiš nevaljalih da bi napravio mesta za Gasi“, „A, tata, šta to znači *da se otarasiš nevaljalih?*“, „Ako je to Gasi, tata?“. I stvarno, sledeće subote u vreme ručka, pošto je celo pre podne neprekidno slušala neku tužnu pesmu koja se zove *Ono što si mi učinio*, u kojoj je neki dečko prevario svoju devojkicu, telefonirala je jednoj drugarici da dođe i odvede decu, a kada su deca otišla sa drugaricom i nas dvoje najzad ostali sami u kući, bez svedoka, ugasila je muziku sa kompakt diska i počela da lupa po vratima klozeta gde sam se bio zatvorio, primoravajući me, urlajući, da ustanem sa šolje a još nisam bio završio nuždu, vikala je da otvorim vrata smesta i ja sam otvorio, otvorio sam zato što nisam bio u stanju da ne poslušam i zato što nisam imao običaj da ne poslušam Aleks, čak ni pre sveg ovog košmara. Znači, otvorio sam vrata pitajući se ipak šta se događa, još držeći otkopčane pantalone rukom, i tada vidoh nju izobličena lica kako drži aluminijumsku dršku koju je skinula sa metle. Lice joj je bilo izobličeno od mržnje, stezala je u šaci svom snagom dršku metle i rekla mi, puna one pesme koju je morala odslušati četrdeset puta

između devet ujutru i podneva, rekla mi je, sa izbezumljenim izrazom u očima i ustima kakav nikada nisam video, izrazom zbog kojega sam pomislio: „Ti stvarno i ne poznaješ Aleks, stvarno, tvoja žena je neka tuđinka“, a rekla mi je: „Spremi se, sada ćeš mi platiti.“ Shvatio sam odmah šta me čeka, srce mi nije lupalo jako kako bi trebalo, jer sam u dubini duše morao znati, morao sam životinjski predosećati šta će se dogoditi, morao sam čak to očekivati manje-više svesno svih onih godina, toliko je tada moralo da se materijalizuje stanje koje je filigranski odslikavalo naš brak od samog početka: njena potencijalno nasilnička osetljivost naspram mojeg potencijalno kukavičkog osećanja krivice. Nisam čak ni pomislio da odbijem, nisam hteo ni da se pravim nevin, nisam ništa ni pitao, mirno sam zakopčao pantalone i krenuo prema njoj govoreći: „Spreman sam“, stisnuo sam zube, a ona je smesta počela da me propisno deveta na pragu našega kupatila onom drškom koju je toliko stezala da je sledećih nekoliko dana imala plikove, počela je da me udara žestoko i iz sve snage po glavi i vratu, ne zaustavljajući se, sa svojim stasom plivačice takmičarke, lemala me je po nogama, bedrima, po leđima, besno je ciljala muda, lice, a pri svakom udarcu urlala je pogrde kao „đubre“, „truleži“, „govnaru“, „govno jedno“, „ništarijo“, „zaslužio si da crkneš kao strvina“, „treba ti se posrati u usta, eto ti“, a ja sam se prepustio, toliko slomljen krivicom da nisam ni osećao udarce i uvrede, zanemarujući bol, a usredsređen na zviždanje vazduha koji se skupljao u onoj aluminijumskoj cevi i pomišljajući svaki put kada bih susreo njene razjarene oči iza motke: „Ja sam se, u stvari, oženio ludakinjom.“ A kada se posle tri-četiri minuta

drška metle presavila nadvoje od udaraca o moje kosti i pošto mi je bacila dva njena komada na glavu, zgrabila je i istrгла drvenu lampicu sa mogeg stola i tresnula me njom posred lica. Udarac je bio tako žestok da su sijalica i abažur pukli odjedanput, čak me nije ni zbolelo, toliko je njen pokret bio snažan i savršen. I dalje u zanosu, zgrabila je sa tla, između onih otpadaka, beli kabl sa utikačem na kraju i počela da me šiba, šibala je još dobra dva do tri minuta sve dok se utikač takođe nije otkinuo od udaraca, pa je onda ponovo htela da mi rascepi lice golim kablom, vičući da nemam prava da se štitim, da ona treba da mi unakazi anđeosku njušku kako se više nikada ne bi dopadala devojkama, vidi, pogledaj ožiljak na slepoočnici, tu, vidiš ga, evo tu, vidi se na svetlosti, je l' da? To je trag udarca električnim kablom opasnijeg od ostalih, lećio sam ga mesec dana, a da bih zaštitio Aleks, objašnjavao sam svima kako me je u bašti udarila grana. I samo zahvaljujući biljci aloe vera mogao sam da ga tako dobro izlečim. Da li znaš da je aloe vera za ožiljke najbolja? I onda, kada je i kabl bio suviše krvav da bi ga mogla držati u šaci a da joj ne isklizne, zviznula me je dva puta u vilicu, srušila me na zemlju udarcem pesnice u stomak i dovršila me udarcima noge u bradu, leđa i u teme. A ja kao pravo govno nisam ni pokušavao da se branim, ona je želela da me unakazi pa da crknem, i ja sam, predvostručen na popločanome podu, ostao bez daha od onog udarca u stomak, naduvene i izbrazdane tikve, razbijene desne arkade i sa majicom poderanom i krvavom, mislio kako sam sve to zaslužio, mislio da ona na to ima pravo jer sam ja obično đubre i zato sam spreman da umrem i pustim da se unakazi moja anđeoska njuška. I

kada je, posle sedam-osam minuta verovatno pomislila da moje lice ne liči više ni na šta i procenila da sam dobio što sam zaslužio, prestala je da udara, povratila dah, pustila da prođe trideset do četrdeset sekundi, pa mi je, bez sumnje shvativši da je malo preterala, mirno rekla: „Hajde, sada smo kvit, okupaćeš se toplom vodom, a ja ću te negovati.“ Ti ne možeš ni da zamisliš koliko sam bio srećan što mi ona govori tako ljubazno, što me sapunja u kadi golim rukama, brižljivo čisti vatom, jodom i hidrogenom moju krvavu brazgotinu, privija burove obloge na otekline, ne možeš ni da zamisliš koliko sam joj bio zahvalan zato što je objavila da smo kvit, pomislio sam čak da sam dobro prošao uzevši u obzir kako sam bio grozan i da bih primio i tri puta više ako je trebalo doći do istoga. Takvo ti je bilo stanje u koje sam zapao, eto, taj prizor ti dosta dobro odslikava kako sam se i sam osećao. Kunem ti se da nema ničega izmišljenog u svemu ovome što sam ti ispričao, ničega preteranog.

Narednih meseci nisam učinio nijedan pogrešan korak, i za to ti se kunem, nijedan pogrešan korak, spustio sam se niže od zemlje, bio poslušan kao šugavi pas, unižavao sam sebe pred njom, ali ništa nije vredelo, sve je zaboravljeno, i krvoproliće u kupatilu, i ono „sada smo kvit“, ni da spusti milosrdnu ruku na moju glavu ili obraz, ni da se osmehne. Posmatrao sam je nadajući se napretku, smirenju, ali ona nije uspevala da mi oprostí što sam tokom dvadasetak minuta razmišljao da je napustim zbog neke poluprofesionalke, prosto da je napustim, bio sam joj potreban kao svedok i žrtveni jarac njene patnje, svaki dan je naplaćivala koliko god je mogla tu moju izdaju, i to tek

polovinu – ti poznaješ Aleks – a mene je bilo baš briga za očevu kuću na brežuljcima, kraljevski sam je zanemario, i Romancu, i Italiju. Pomišljao sam da i nije tako mnogo vremena prošlo otkako nisam video oca, maćehu i maloga brata, kako bi bilo mnogo jednostavnije da oni žive u Francuskoj i kako bi trebalo da se organizujem sa milijardom svojih sastanaka i ručkova u Parizu da bih mogao sebi priuštiti taj vikend u Italiji. Naravno, ni za trenutak nisam pomislio da će se, iste večeri kada budem stigao, tok mojeg života promeniti.

I tako ja, opustošene glave i srca, stižem u Romancu prve subote septembra. Aleksandrina je od početka računala da ja idem sam pošto joj nije ni bilo stalo da ide sa mnom kod mojeg oca i maćehe, a i više je volela da iskoristi ovaj prekid našega kratkog boravka bez dece u Parizu kako bi predahnula i provela malo vremena sa svojom sestrom i prijateljicama. A i ja sam joj, doduše, tek reda radi predložio da pođe sa mnom u Romancu, jer mi ona nikada ne bi oprostila da joj to nisam predložio, čak i ako sam savršeno dobro znao da ni najmanje ne želi da pođe. Eto, i to ti je primer našeg iskrivljenog odnosa: predlažem joj da pođe u Romancu samo da mi ne bi prebacivala da joj to nisam predložio. Bilo mi je nemoguće da opštim sa njom jednostavno, neprekidno sam imao utisak da ne radim ono što treba. A nisam ni to mogao da joj kažem, razbesnela bi se čim se požalim. Ne bih hteo da na osnovu vikenda u Romanci pomisliš da sam sebičan. Nije da se hvalim, ali kunem ti se da je sasvim suprotno: sve vreme našega bračnog života neprekidno sam imao na umu kako ne treba da mislim na sebe da ne bih ljutio Aleks. Zato što

sam bio lud za Aleksandrinom. Lud. I bio sam lud do samoga kraja. A u tom pogledu, ma šta ona kazala, ma šta da je tebi rekla – jer ja zamišljam da ti je morala kazati kako je nisam nikada istinski voleo, je l' da, tako ti je govorila? – u tom pogledu, žao mi je, ali nemam šta sebi da prebacim. I ona odlično zna da sam je voleo kao lud.

A što sam joj predložio da pođe sa mnom u Romancu, mada u dubini duše nisam to želeo, samo govori kako je funkcionisao naš brak u poslednje vreme: i to ja, kojem je bilo potrebno da predahne – a i za to je takođe bilo mnogo razloga, neću ti ih sada nabrajati, a bojim se da ne budem suviše pristrasan, pa ne želim da ti kažem ništa loše o Aleksandrini. Imao sam potrebu da predahnem iz mnogo razloga koje sam smatrao objektivno dobrim, ali nisam smeo da to kažem iskreno, iz straha od žestokih reakcija povređenog ponosa koje bi Aleksandrina u tom slučaju mogla pokazati. I tako sam na kraju lagao i radio suprotno od onoga što sam mislio i stvarno želeo. Aleksandrina je to, naravno, osećala, sumnjičila me da lažem, ja sam poricao kako bih izbegao sukob, to je nju izludelo, a ja sam uporno poricao, govorio sam najnežnijim glasom: *nema problema, mila, kunem ti se da bi mi to činilo najveće zadovoljstvo*, a ona, nemoćna, besnela je kako sam zlonameran, a ja sam samo tihim glasom primao njene uvredljive reči i mračne poglede, sakupljao, sakupljao. Zar to nije budalasto? A ko je kriv za to? Ja, podmukli licemer koji užasava Aleksandrinu, ili harpija Aleksandrina, koja mene zlostavlja? Baš je to složena stvar, zar ne? To ti je ono večito pitanje kokoške i jajeta. Mada ja mislim – a tu ćeš mi oprostiti za otvorenu pristrasnost – mada mislim da bi mi sa nekom blažom

ženom svakako bilo lakše da budem pošten, i više ja. Ali dobro. U tome, vidiš, treba znati pojedinosti, poznavati ličnost i priču svake pojedinačno, o njenom detinjstvu, porodici, obrazovanju, neugodnostima koje je doživela, ali ovo nije trenutak za to, a ni mesto.

I tako, stižem ja sam u Romancu početkom septembra, izmrcvaren, sa osećanjem krivice da sam prvi prevario i otvorio put neizrecivome bolu: da i ja budem prevaren. Zato što se sada Aleksandrina, da bi me kaznila, iz čiste osvete, a i da ne bi presvisla zbog moje izdaje, mesec dana pre toga u nekoj đavoljoj hotelskoj sobi u Kodongu ljubakala sa svojim Mobalijcem, kad ti ja kažem. U svakom slučaju, ne samo u usta. Izvini, to je vrlo neukusno, ne govorim o Mobalijcu... O, bože, bože! Izvini opet, baš sam grozan, ne znam šta mi je, nije baš zabavno, ali nisam mogao da se uzdržim, žao mi je, kažem to da olakšam sebi, znaš. A to sve ne treba da smeta da se čovek malo zabavi, je l' tako?

Stižem ja tako izmučen, ali promena kulturne sredine uvek obuzme čoveka. Ja sam ti, znaš, vrlo osetljiv na gomilu beznačajnih sitnica, ali koje predstavljaju različitost. Kada pričam ljudima šta pamtim o nekoj zemlji koju sam posetio, oni ne shvataju, uvek misle da sam priprost, ili snob. Italija ti je, žao mi je, ali potpuna podvala. Da, da, ne preterujem, ne mora se ići daleko ako čovek ume da gleda. Uzalud ću ti reći da su Italija i Francuska iste, žao mi je što to kažem, ali to ti je kao dan i noć. Međutim, ne želim nikako da izazivam, ali meni su muzeji i spomenici dosadni, čak i u Italiji. Da, čak i u Italiji, kažem ti sasvim glatko, bez snobizma, kunem ti se. Ne kažem da to ne volim. Razume se da beskrajno poštujem, naravno da je

to izvanredno. Čak nisam potpuno neupućen u arhitekturu, slikarstvo i tome slično. Imam ja urođenu sklonost ka istoriji umetnosti, poznajem velika razdoblja, mogu dosta tačno da odredim vreme građenja neke fasade, stil, odlike, ali, ne znam ni sam kako, kada uđem u muzej da gledam sve to sa obožavanjem, onako polako, tiho da ne bih smetao posetiocima, i da najmanje tri minuta posmatram svaku sliku, uz opasnost da se pokažem neotesanim, ja se odmah nekako ukočim, odjedanput mi postaje dosadno sve to obavezno, obeleženo, sveto. Pa onda Đoto, pa svi oni Fra-neki, bazilike, Palaco dela ređina, Alto, pa Bela Kroče, Golijat, pa tamo nečiji bareljefi, Rafaelove i još nečije tavnice, jeste to istinski lepo, ali meni je dosadno. A u Italiji ja ne volim to. Ono što najviše volim – a tada je bilo deset godina otkako nisam išao u Italiju – počelo je još od avionskih prozorčića. Naprosto, gledanje italijanskog drveća, italijanskih polja, italijanskih puteva i italijanskih fabrika ispod mene i onda pomišljam: „Spustiću se u Italiji i provesti tamo dva i po dana. To će me osvežiti jer neću gledati uobičajene prizore. Za mene je ovo jedno putovanje više i, kakva sreća: čitava dva dana posmatraču masu sitnica koje ne zanimaju nikoga drugog osim mene, ali koje su mi dovoljne da se povratim.“ A dobro sam osećao da će Italija, ma šta ko rekao o tome, u svemu biti korenito drugačija od Francuske, a to je već samo po sebi doživljaj. Ti znaš da meni nije potrebno mnogo pa da mi prorade radoznalost i mašta, nisam u tome težak i to je moja velika sreća. Možda se oduševljavam pomalo bezazleno, možda malo preterano, ali meni to i odgovara.